

I

Aleshores em vaig treure la roba, la vaig deixar al peu d'un lledoner a tocar de la pedra del boig i abans de ficar-me a l'aigua vaig mirar ben bé el color que el cel hi deixava, i tota la llum que el sol hi posava ja era diferent perquè havia començat la primavera que naixia altra vegada després de viure sota de la terra i a dintre de les branques... Em vaig ficar a l'aigua molt a poc a poc i sense gosar respirar perquè sempre tenia por quan em ficava en el món de l'aigua, que l'aire, buidat de la nosa que jo era, no s'enrabiés, i, convertit en vent, no bufés tan fort com bufava a l'hivern que gairebé s'enduïa les cases, els arbres i la gent. Havia buscat la part més ampla del riu, la que era més lluny del poble i on gairebé no anava mai ningú perquè no volia que em veiessin. L'aigua passava segura d'ella mateixa, d'aquell pes que li

venia de les muntanyes, de la neu i de les fonts que fugien de l'ombra per un forat de la roca. I tota l'aigua ajuntada per aquell delit d'ajuntar-se caminava sense parar amb terra a banda i banda.

Així que vaig haver passat els estables i el tancat dels cavalls em vaig adonar que una abella em seguia junt amb la pudor dels fems i l'olor de mel de les glicines que ja florien. L'aigua era freda i la tallava amb els braços i la picava amb els peus i de tant en tant en bevia, aigua blanca d'hivern esquitxada pel sol que sortia més enllà de les Pedres Altes amb el seu delit de volar. Em vaig enfonsar perquè si l'abella em seguia em perdés, i, enganyada, no sapigués què fer. Jo sabia que hi havia abelles velles de set anys tosudes i amb enteniment. A dintre tot era tèrbol: un núvol de vidre, i vaig pensar en les boles de vidre de les eixides entre les enramades de glicina forta, d'aquelles glicines que amb els anys s'enduien amunt les cases del poble.

Les cases del poble eren totes de color de rosa. A la primavera les pintàvem i potser per això la llum era diferent: perquè agafava el rosa de les cases com a vora del riu tot agafava color de fulles i de sol. A l'hivern, tancats, fèiem els pinzells amb cues de cavall, amb mànecs de fusta i filferros, i quan els teníem fets els guardàvem al cobert de la plaça fins que el temps era bo, i aleshores anàvem tots, homes i nois, a buscar la pols vermella per fer la pintura rosa, a la cova de la Maraldina: la muntanya coberta de bruguera amb l'arbre mort a l'acabament i amb el vent per entre els matolls. Baixàvem a la cova amb una corda de nusos lligada a una estaca. L'home que anava al davant duia un fanal.

Baixàvem avall del pou humit i negre amb vetes que llüien si feia sol i que de mica en mica s'apagaven perquè, més endins, en la caiguda de la fosca, la fosca se les anava menjant. I pel pou entràvem a la cova, vermella i molla com la boca d'un malalt. Omplíem els sacs de pols i els ben lligàvem i els qui s'havien quedat a dalt els estiraven i els anaven apilotant els uns damunt dels altres. Quan tornàvem al poble barrejàvem la pols amb aigua i fèiem la pintura rosa que l'hivern esborrava. I a la primavera, amb les glicines florides i l'anar i venir de les abelles, amb les glicines en flor que colgaven les cases, pintàvem i tot d'una la llum era diferent.

Sortíem a mort de nit i sempre feia vent a la muntanya de la Maraldina; ens costava de pujar. Entràvem a la cova del pou i en sortíem carregats amb els sacs com si fóssim formigues i baixàvem la muntanya i des del vessant vèiem els cavalls en el prat. Els cavalls només eren per menjar. Ens els menjàvem cuits damunt d'un foc de llenya, sobretot a les festes d'enterrament. I de la manera que mataven els cavalls els homes de l'escorxador, amb l'home de la sang que els manava, i que només servien per matar cavalls perquè s'havien fet vells i no servien per res més, no els quedava ni una gota de sang a dintre i la carn tenia un gust més fort de no res i d'estella. Quan baixàvem de la Maraldina amb els sacs a coll, el vent, que ens havia empès avall quan pujàvem, ens empenyia cap a dalt. Tant si pujàvem com si baixàvem sempre ens empenyia com si ens posés les mans amples damunt del pit. I els vells explicaven que el vent de la Maraldina, ajupit per entre matolls quan a la muntanya no hi

havia ningú, era un vent carregat d'ànimes que voltaven per la muntanya només per fer el vent més fort quan era l'hora d'anar a buscar la pols, per fer-nos la feina pesada i per dir-nos que tot el que fèiem més hauria valgut que no ho haguessim fet perquè no servia per res. I com que no tenien boca les ànimes ens ho deien amb la veu del vent.

Deixàvem els sacs al mig de la plaça i aviat començava la feina de barrejar la pols amb l'aigua i de pintar-ho tot de color de rosa, que era el color de totes les cases menys d'una: la del senyor que vivia a dalt de tot de la muntanya partida que era una muntanya petita i queia en espadat damunt del poble i l'amenaçava i el protegia. I l'espadat, amb la casa del senyor a dalt de tot, estava cobert d'heura que a la tardor s'encenia per morir.

II

Vaig treure el cap fora de l'aigua i la llum s'havia fet més forta. Nedava a poc a poc per fer trigar el moment de sortir. L'aigua m'abraçava, m'hauria pres si jo hagués volgut i, empès i xuclat, hauria anat a parar allà on no se sap què són les coses... Dintre de l'aigua hi havia herbes; el corrent les decantava i es deixaven gronxar per aquella aigua que duia la força del cel, de la terra, i de la neu. Vaig sortir. L'aigua em regalava cos avall, em feia lluent. L'abella m'havia perdut després de tanta estona d'haver-me seguit. Em vaig asseure damunt de l'herba a tocar de la pedra del boig; abans dreta ara ajaguda, amb un sot que havia fet un home picant-la amb el cap, servia de banyera, després d'una pluja, a l'ocell de la cresta negra. L'ombra del bosc, al meu davant, era negra i tremolava. D'aquella herba en deien rosa de gos...

Les aranyes feien teranyina de fulla a fulla i tot de bestioles petites, mortes i seques, havien quedat enganxades als fils que quan estava ennuvolat eren grisos. Vaig arrencar una mata d'herba. Tenia les arrels blanques i en penjaven motes de terra. Una, a la punta d'una arrel arrissada, gairebé era rodona. Agafada pels brins vaig fer ballar l'herba, ara cap a un costat, ara cap a l'altre, i la terra no queia. Em vaig posar l'herba damunt del genoll com si hi estigués plantada. Era fresca. Quan la vaig treure del genoll al cap d'una estona, s'havia escalfat i la vaig espolsar fort per veure caure la terra. I la vaig tornar a plantar. El bosc era el bosc on les persones grans anaven de tant en tant. I quan hi anaven ens tancaven a l'armari de fusta de la cuina i només podíem respirar per les estrelles dels batents que eren unes estrelles buides, com unes finestres que tinguessin forma d'estrella. Un dia vaig preguntar a un noi del costat de casa si també el tancaven a l'armari de la cuina i va dir que sí. Li vaig preguntar si la porta de l'armari era de dos batents i si a cada batent hi havia una estrella buida i va dir, hi ha una estrella buida però no és prou per poder respirar bé i si els grans triguen massa ens trobem malament perquè és com si ens ofeguéssim. I va dir que pel forat de l'estrella veia marxar els grans i després només veia les parets i la cendra, tot molt sol i encomanant tristesa, per aquella tristesa que tenien les parets de fer-se velles quan les persones les deixaven soles amb tots els nois tancats en els armaris com bestioles. I el que em va dir de les coses era veritat: es feien velles de pressa totes soles, però ben acompanyades per les persones trigaven més i es feien velles d'una manera molt diferent, com

si en comptes de fer-se lletges es fessin boniques. I els grans tornaven a la matinada cridant i cantant pels carrers i s'adormien per terra i moltes vegades no es recordaven d'obrir els armaris on tenien les criatures tancades i quan els obrien en sortien mig malaltes i amb l'esquena més adolorida que quan els pares i les mares les apallissaven per culpa del mal humor. Perquè encara que fos pintat de color de rosa, el poble de vegades era ple de malestar per culpa dels cavalls, per culpa del pres, per culpa del temps, per culpa de les glicines, per culpa de les abelles, per culpa del senyor que vivia sol a la casa amb l'espadat cobert d'heura que a les tardes d'acabament d'estiu semblava una onada de sang. I per culpa dels caramens. Quan naixia un cavall també feien una festa però no ens tancaven als armaris, ni ens hi tancaven per la festa major que començava amb el ball dels guaites i després amb la feina de córrer davant d'ells mateixos. Deien que el dia que un home passaria corrent davant d'ell mateix, aquell dia aquell home ho tindria tot guanyat o gairebé tot; que és molt. I abans de sopar, després del ball i de les corregudes, un home, sol i nu, es ficava al riu i travessava el poble per sota per vigilar que l'aigua no descalcés les pedres i no s'endugués el poble avall. I aquest home de vegades sortia amb la cara feta malbé i de vegades amb la cara arrencada.

L'heura que pujava espadat amunt fins a la casa del senyor moria cada any. El vent de tardor la despullava i totes les eixides quedaven sembrades de fulles vermelles. És l'única cosa que el senyor ens dóna, deien, i criatures quan era jove. Ara ja no. I reien i miraven enlaire cap a les finestres.

Quan totes les fulles de l'heura havien caigut, els nois n'omplíem cabassos i les deixàvem assecar i més tard les apilàvem a la plaça i quan les cremàvem miràvem enlaire perquè pel temps de la crema el senyor treia el cap per la finestra del mig, que era estreta i llarga, i tots li fèiem llengotes. Estava quiet com si fos de pedra; i quan el fum blau s'acabava, tancava la finestra i fins a l'any que ve.

La casa del senyor era a la punta de la muntanya i la muntanya era petita. Semblava que l'haguessin partida d'un cop de destràl. A l'altra banda de muntanya no hi anava mai ningú. Havien fet el poble damunt del riu i a l'hora de la fosa de les neus tothom tenia por que s'endugués el poble. I per això cada any un home es ficava al riu per la part alta, passava per sota del poble i sortia per la part baixa. De vegades mort. De vegades sense cara: les roques que aguantaven el poble la hi havien arrencada perquè l'aigua, desesperada, el tirava amunt.